

SPRAWOZDANIE NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA Z BADANIA ROCZNEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Dla Walnego Zgromadzenia oraz dla Rady Nadzorczej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.

Sprawozdanie z badania rocznego sprawozdania finansowego

Przeprowadziliśmy badanie załączonego rocznego sprawozdania finansowego za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. („Bank”) z siedzibą w Warszawie, ul. Grzybowska 81, obejmującego rachunek zysków i strat, sprawozdanie z całkowitych dochodów za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2017 roku do dnia 31 grudnia 2017 roku, sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2017 roku, zestawienie zmian w kapitale własnym, sprawozdanie z przepływów pieniężnych za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2017 roku do dnia 31 grudnia 2017 roku oraz zasady (politykę) rachunkowości oraz dodatkowe noty objaśniające („załączone sprawozdanie finansowe”).

Odpowiedzialność Zarządu Banku oraz członków Rady Nadzorczej Banku za sprawozdanie finansowe

Zarząd Banku jest odpowiedzialny za sporządzenie, na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych, sprawozdania finansowego i za jego rzetelną prezentację zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa, a także statutem Banku. Zarząd Banku jest również odpowiedzialny za kontrolę wewnętrzną, którą uznaje za niezbędną dla sporządzenia sprawozdania finansowego niezawierającego istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem lub błędem.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości („ustawa o rachunkowości”), Zarząd Banku oraz członkowie Rady Nadzorczej Banku są zobowiązani do zapewnienia, aby sprawozdanie finansowe spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Odpowiedzialność biegłego rewidenta

Naszym zadaniem było wyrażenie opinii o tym, czy załączone sprawozdanie finansowe przedstawia rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego Banku zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej i przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości.

Badanie załączonego sprawozdania finansowego przeprowadziliśmy stosownie do postanowień:

- Ustawy z dnia 11 maja 2017 roku o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym („ustawa o biegłych rewidentach”),
- Krajowych Standardów Rewizji Finansowej w brzmieniu Międzynarodowych Standardów Badania przyjętych uchwałą nr 2783/52/2015 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 10 lutego 2015 roku z późn. zm.,
- Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 537/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 roku w sprawie szczegółowych wymogów dotyczących ustawowych badań sprawozdań finansowych jednostek interesu publicznego, uchylającym decyzję Komisji 2005/909/WE („rozporządzenie 537/2014”).

Regulacje te wymagają przestrzegania wymogów etycznych oraz zaplanowania i przeprowadzenia badania w taki sposób, aby uzyskać racjonalną pewność, że załączone sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnego zniekształcenia.

Celem badania jest uzyskanie racjonalnej pewności co do tego, czy sprawozdanie finansowe jako całość zostało sporządzone na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych oraz czy nie zawiera istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem lub błędem, a także wydanie sprawozdania niezależnego biegłego rewidenta zawierającego naszą opinię. Racjonalna pewność jest wysokim poziomem pewności, ale nie gwarantuje, że badanie przeprowadzone zgodnie z powyżej wskazanymi standardami zawsze wykryje istniejące istotne zniekształcenie. Zniekształcenia mogą powstawać na skutek oszustwa lub błędu i są uważane za istotne, jeżeli można racjonalnie oczekiwać, że pojedynczo lub łącznie mogłyby wpłynąć na decyzje gospodarcze użytkowników podjęte na podstawie tego sprawozdania finansowego. Ryzyko niewykrycia istotnego zniekształcenia powstałego na skutek oszustwa jest wyższe niż ryzyko niewykrycia istotnego zniekształcenia powstałego na skutek błędu, ponieważ oszustwo może obejmować zmywy, fałszerstwo, celowe pominięcia, wprowadzanie w błąd lub obejście kontroli wewnętrznej i może dotyczyć każdego obszaru prawa i regulacji, nie tylko tego bezpośrednio wpływającego na sprawozdanie finansowe.

Badanie polega na przeprowadzeniu procedur służących uzyskaniu dowodów badania kwot i ujawnień w sprawozdaniu finansowym. Dobór procedur badania zależy od osądu biegłego rewidenta, w tym od oceny ryzyka istotnego zniekształcenia sprawozdania finansowego spowodowanego oszustwem lub błędem. Dokonując oceny tego ryzyka biegły rewident bierze pod uwagę działanie kontroli wewnętrznej, w zakresie dotyczącym sporządzania i rzetelnej prezentacji przez Bank sprawozdania finansowego, w celu zaprojektowania odpowiednich w danych okolicznościach procedur badania, nie zaś wyrażenia opinii na temat skuteczności kontroli wewnętrznej Banku. Badanie obejmuje także ocenę odpowiedniości przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, racjonalności ustalonych przez Zarząd Banku wartości szacunkowych, jak również ocenę ogólnej prezentacji sprawozdania finansowego.

Zakres badania nie obejmuje zapewnienia co do przyszłej rentowności badanego Banku ani efektywności lub skuteczności prowadzenia spraw Banku przez Zarząd Banku obecnie lub w przyszłości.

Zgodnie z par. 5 Międzynarodowego Standardu Badania 320 koncepcja istotności stosowana jest przez biegłego rewidenta zarówno przy planowaniu i przeprowadzaniu badania jak i przy ocenie wpływu rozpoznanych podczas badania zniekształceń oraz nieskorygowanych zniekształceń, jeśli występują, na sprawozdanie finansowe, a także przy formułowaniu opinii biegłego rewidenta. W związku z powyższym wszystkie stwierdzenia zawarte w sprawozdaniu biegłego rewidenta z badania, w tym

stwierdzenia dotyczące innych wymogów prawa i regulacji, wyrażane są z uwzględnieniem jakościowego i wartościowego poziomu istotności ustalonego zgodnie ze standardami badania i osądem biegłego rewidenta.

Wyrażamy przekonanie, że uzyskane przez nas dowody badania stanowią wystarczającą i odpowiednią podstawę do wyrażenia przez nas opinii z zastrzeżeniem. Opinia jest spójna z dodatkowym sprawozdaniem dla Komitetu Audytu Rady Nadzorczej Banku wydanym z dniem niniejszego sprawozdania z badania.

Niezależność

W trakcie przeprowadzania badania kluczowy biegły rewident i firma audytorska pozostawali niezależni od Banku zgodnie z przepisami ustawy o biegłych rewidentach, Rozporządzenia 537/2014 oraz zasadami etyki zawodowej przyjętymi uchwałami Krajowej Rady Biegłych Rewidentów.

Zgodnie z naszą najlepszą wiedzą i przekonaniem oświadczamy, że nie świadczyliśmy usług niebędących badaniem, które są zabronione przepisami art. 136 ustawy o biegłych rewidentach oraz art. 5 ust. 1 Rozporządzenia 537/2014.

Wybór firmy audytorskiej

Zostaliśmy wybrani do badania załączonego sprawozdania finansowego Banku uchwałą Rady Nadzorczej Banku z dnia 5 sierpnia 2015 roku. Sprawozdania finansowe Banku badamy nieprzerwanie począwszy od roku obrotowego zakończonego dnia 31 grudnia 2015 roku, to jest przez okres trzech kolejnych lat.

Najbardziej znaczące rodzaje ryzyka

Oprócz kwestii opisanych w „Uzasadnieniu opinii z zastrzeżeniem”, w trakcie przeprowadzonego badania zidentyfikowaliśmy poniżej opisane najbardziej znaczące rodzaje ryzyka istotnego zniekształcenia (kluczowe sprawy badania), w tym spowodowanego oszustwem oraz opracowaliśmy stosowne procedury badania dotyczące tych rodzajów ryzyka. W przypadkach, w których uznaliśmy za stosowne dla zrozumienia zidentyfikowanego ryzyka oraz wykonanych przez biegłego rewidenta procedur badania, zamieściliśmy również najważniejsze spostrzeżenia związane z tymi rodzajami ryzyka.

Zagadnienia te zostały uwzględnione w kontekście naszego badania załączonego sprawozdania finansowego jako całości oraz przy formułowaniu opinii o tym sprawozdaniu finansowym. W związku z powyższym nie wydajemy odrębnej opinii na ich temat.

Opis rodzaju ryzyka istotnego zniekształcenia (kluczowe sprawy badania)	Procedury biegłego rewidenta w odpowiedzi na zidentyfikowane ryzyko
Założenie kontynuacji działalności oraz ryzyko regulacyjne	
<p>Załączone sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuacji działalności gospodarczej przez Bank w dającej się przewidzieć przyszłości, tj. przez okres co najmniej 12 miesięcy od końca okresu sprawozdawczego.</p> <p>Bank jest w trakcie realizacji programu postępowania naprawczego na lata 2014-2019 („PPN”), o którym mowa w art. 142 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku - Prawo bankowe. PPN został zaakceptowany przez Komisję Nadzoru Finansowego w 2015 roku. Głównymi celami realizowanego przez Bank PPN są poprawa wskaźników adekwatności kapitałowej oraz poprawa jakości zarządzania ryzykiem kredytowym i efektywności w obszarze restrukturyzacyjno-wyndykacyjnym.</p> <p>Ponadto po dacie bilansowej, tj. po dniu 31 grudnia 2017 roku, Bank odnotował niedobór funduszy własnych na pokrycie wymogu połączonego bufora kapitałowego, o którym mowa w Ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym. Zgodnie z art. 60 ust. 1 Ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym Bank przygotował i wystąpił do Komisji Nadzoru Finansowego z wnioskiem o zatwierdzenie Planu Ochrony Kapitału („POK”). POK zakłada spełnienie wymogu połączonego bufora na koniec 2020 roku. W dniu 17 kwietnia 2018 roku Komisja Nadzoru Finansowego zatwierdziła przekazany przez Bank POK.</p> <p>Bank jako podmiot działający na podstawie licencji Komisji Nadzoru Finansowego prowadzi działalność na rynku charakteryzującym się</p>	<p>W ramach procedur badania zapoznaliśmy się z PPN i POK oraz omówiliśmy z Zarządem Banku ich główne założenia. Omówiliśmy również z Zarządem Banku zmiany w działalności Banku planowane w kolejnych okresach oraz ich wpływ na prognozowane wyniki Banku.</p> <p>Ponadto, w trakcie badania przeprowadziliśmy procedury mające na celu identyfikację ewentualnych naruszeń przepisów prawa regulujących działalność Banku mogących mieć wpływ na załączone sprawozdanie finansowe i ocenę sposobu, w jaki zostały uwzględnione w załączonym sprawozdaniu finansowym.</p> <p>Przeanalizowaliśmy protokoły z posiedzeń Walnego Zgromadzenia oraz z posiedzeń Rady Nadzorczej Banku oraz zapoznaliśmy się z korespondencją Banku z organami nadzoru.</p> <p>Przeprowadziliśmy również wywiady z Zarządem Banku, departamentem prawnym, przedstawicielami Spółdzielni Ochrony Zrzeszenia BPS, analizę raportów z audytów wewnętrznych przeprowadzonych przez Bank, analizę protokołów z inspekcji organów nadzoru oraz analizę kalkulacji wymogów kapitałowych. Ponadto, zapoznaliśmy się z listą spraw spornych, w których stroną jest Bank oraz oceną prawników Banku w zakresie ich rozstrzygnięć. Zwróciliśmy się również z zapytaniami do zewnętrznych kancelarii prawnych obsługujących Bank. Przeprowadziliśmy także procedury badania w odniesieniu do zdarzeń występujących po dacie bilansowej, w tym m.in. zapoznaliśmy się z aktualnym statusem realizacji PPN.</p> <p>Rozważyliśmy również wyniki przeprowadzonego przez nas badania na</p>

<p><i>Opis rodzaju ryzyka istotnego zniekształcenia (kluczowe sprawy badania)</i></p>	<p><i>Procedury biegłego rewidenta w odpowiedzi na zidentyfikowane ryzyko</i></p>
<p>wysokim stopniem złożoności oraz zmienności regulacji prawnych dotyczących wielu kluczowych obszarów działalności Banku.</p> <p>Naruszenie przez Bank przepisów ustawowych, wykonawczych lub administracyjnych regulujących działalność Banku może mieć istotny wpływ na kontynuację działalności Banku, a także na załączone sprawozdanie finansowe Banku, w tym na wycenę rezerw na przyszłe zobowiązania w związku z niedostosowaniem działalności do wymogów prawa i zakresu ujawnień w załączonym sprawozdaniu finansowym.</p> <p>Dokonywana przez Zarząd Banku ocena zdolności Banku do kontynuacji działalności wymaga sformułowania osądu o przyszłych skutkach zdarzeń lub uwarunkowań na określony moment, co wiąże się z nieodłączną niepewnością oraz jest istotna z punktu widzenia wyceny składników aktywów i zobowiązań oraz kalkulacji wyniku finansowego. W związku z czym, uważamy tę kwestię za kluczową sprawę badania.</p> <p>Ujawnienia w zakresie osądu Zarządu Banku związanego z kontynuacją działalności Banku znajdują się w nocie 2.4 załączonego sprawozdania finansowego.</p>	<p>dokonaną przez Zarząd Banku ocenę zasadności założenia kontynuacji działalności przez Bank.</p> <p>Ponadto dokonaliśmy oceny ujawnienia związanego z kontynuacją działalności zawartego w załączonym sprawozdaniu finansowym, pod kątem jego kompletności oraz adekwatności.</p>
<p>Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom</p>	
<p>Kredyty i pożyczki udzielone klientom na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiły 8.561,3 milionów złotych i stanowiły istotną część sumy bilansowej. Na kwotę 8.561,3 milionów złotych składała się wartość brutto kredytów i pożyczek udzielonych klientom w wysokości 9.054,7 milionów złotych oraz odpisy z tytułu utraty wartości w wysokości 493,4 milionów złotych (w tym odpisy tworzone metodą grupową 103,6 milionów złotych i metodą indywidualną 389,8 milionów złotych).</p>	<p>W ramach procedur badania udokumentowaliśmy nasze zrozumienie polityk oraz procedur Banku związanych z szacowaniem utraty wartości, a także funkcjonujących w Banku polityk zarządzania ryzykiem kredytowym, oraz przeanalizowaliśmy zaprojektowanie i funkcjonowanie w okresie sprawozdawczym mechanizmów kontrolnych wdrożonych przez Bank w obszarach dotyczących identyfikacji i pomiaru utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom.</p>

Opis rodzaju ryzyka istotnego zniekształcenia (kluczowe sprawy badania)	Procedury biegłego rewidenta w odpowiedzi na zidentyfikowane ryzyko
<p>Kredyty i pożyczki udzielone klientom są wyceniane metodą zamortyzowanego kosztu, z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości.</p> <p>Ustalenie wysokości oraz momentu rozpoznania odpisu z tytułu utraty wartości wymaga zastosowania istotnego osądu oraz istotnych i złożonych szacunków Zarządu Banku dotyczących między innymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identyfikacji i oceny obiektywnych przesłanek utraty wartości, • określenia przewidywanych przyszłych przepływów pieniężnych, • wyceny zabezpieczeń, będących podstawą przyszłych odzysków. <p>Z uwagi na istotność kredytów i pożyczek udzielonych klientom w stosunku do aktywów ogółem, a także znaczącą rolę osądu i szacunków Zarządu Banku oraz złożoność tych osądów i szacunków dotyczącą oceny poniesionych strat kredytowych opisaną powyżej, uważamy wycenę odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom za kluczową sprawę badania.</p> <p>Informacje w zakresie metodyki wyceny kredytów i pożyczek udzielonych klientom, a także związane z nimi kwestie osądu i szacunków zostały opisane w notach 2.5 oraz 2.7 załączonego sprawozdania finansowego, natomiast szczegółowe informacje w zakresie wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom oraz wartości odpisów z tytułu utraty wartości zostały opisane w notach 13 oraz 22 załączonego sprawozdania finansowego.</p>	<p>Przeprowadzone w ramach badania testy mechanizmów kontrolnych obejmowały proces udzielania kredytów, proces monitorowania sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorców oraz identyfikacji przesłanek utraty wartości, a także proces kalkulacji odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom.</p> <p>W ramach przeprowadzonych procedur dokonaliśmy uzgodnienia bazy kredytów i pożyczek udzielonych klientom z księgami rachunkowymi w celu potwierdzenia kompletności ujęcia kredytów i pożyczek udzielonych klientom będących podstawą tworzenia odpisów z tytułu utraty wartości, jak również wartości tych odpisów.</p> <p>Ponadto przeanalizowaliśmy metodyki tworzenia odpisów z tytułu utraty wartości w ujęciu portfelowym pod kątem ich zgodności z wymogami Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 39 <i>Instrumenty finansowe – ujmowanie i wycena</i>. Oceniliśmy modele, założenia i kompletność danych wykorzystanych przez Bank na potrzeby tworzenia rezerwy na straty, które nastąpiły, ale nie zostały zaraportowane („IBNR”), w tym założenia będące podstawą określenia okresu ujawnienia strat, prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania oraz straty w wyniku niewykonania zobowiązania, a także wyniki przeprowadzonych przez Bank testów parametrów ryzyka kredytowego (tzw. „backtesting”).</p> <p>Na wybranej próbie przeanalizowaliśmy ekspozycje kredytowe oceniane przez Bank indywidualnie. Dla wybranych ekspozycji z utratą wartości oceniliśmy racjonalność oszacowanej przez Zarząd Banku kwoty odzysku, w tym wartości odzyskiwalnej zabezpieczeń, bazując na dostępnych danych finansowych i rynkowych. Dla wybranych</p>

Opis rodzaju ryzyka istotnego zniekształcenia (kluczowe sprawy badania)	Procedury biegłego rewidenta w odpowiedzi na zidentyfikowane ryzyko
	<p>ekspozycji bez utraty wartości przeanalizowaliśmy sytuację ekonomiczno-finansową kredytobiorców oraz wypełnianie warunków umów kredytowych w celu identyfikacji potencjalnych przesłanek utraty wartości.</p> <p>Przeprowadziliśmy również procedury analityczne w zakresie struktury i dynamiki zmian salda kredytów i pożyczek udzielonych klientom odzwierciedlających jakość portfela kredytowego w świetle poziomu odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom, mające na celu, w szczególności identyfikację portfeli kredytów i pożyczek udzielonych klientom z niedoszacowanymi odpisami.</p> <p>Ponadto dokonaliśmy oceny ujawnień dotyczących odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom zawartych w załączonym sprawozdaniu finansowym pod kątem ich kompletności i zgodności z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”).</p>
<p>Wpływ zastosowania Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 9 Instrumenty Finansowe („MSSF 9”)</p>	
<p>Z dniem 1 stycznia 2018 roku wszedł w życie MSSF 9. Standard ten zastępuje dotychczasowy Międzynarodowy Standard Rachunkowości 39 <i>Instrumenty finansowe: Ujmowanie i wycena</i> („MSR 39”). W porównaniu do MSR 39, MSSF 9 wprowadza istotne zmiany w zakresie identyfikacji i pomiaru utraty wartości aktywów finansowych, a także ich klasyfikacji i wyceny.</p> <p>Dotychczasowy model rozpoznawania i pomiaru utraty wartości oparty na koncepcji strat poniesionych zastępowany jest modelem opartym o koncepcję strat oczekiwanych. Ponadto, nowy standard wprowadza zmiany w zasadach klasyfikacji i wyceny instrumentów</p>	<p>W ramach procedur badania, zapoznaliśmy się z procesem wdrożenia nowego standardu. Ponadto, zapoznaliśmy się z projektowanymi zmianami w politykach rachunkowości, w szczególności metodyką Banku w zakresie klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych i oceniliśmy ją pod kątem zgodności z MSSF 9. Zapoznaliśmy się też z dokumentacją Banku z przeprowadzonych analiz modelu biznesowego oraz przepływów kontraktowych, a na wybranej próbie ekspozycji dokonaliśmy oceny poprawności analiz przeprowadzonych przez Bank.</p>

Opis rodzaju ryzyka istotnego zniekształcenia (kluczowe sprawy badania)	Procedury biegłego rewidenta w odpowiedzi na zidentyfikowane ryzyko
<p>finansowych, uzależniając je m.in. od wyników oceny modelu biznesowego stosowanego dla danej grupy aktywów i oceny natury przepływów kontraktowych składnika aktywów finansowego.</p> <p>Międzynarodowy Standard Rachunkowości 8 <i>Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów</i> („MSR 8”) wymaga ujawnienia znanych lub wiarygodnie oszacowanych informacji potrzebnych do oceny możliwego wpływu zastosowania nowego standardu lub interpretacji, który został już opublikowany, a nie wszedł jeszcze w życie za okres, w którym zostaną one zastosowane po raz pierwszy.</p> <p>Biorąc pod uwagę złożoność MSSF 9 oraz wpływ zastosowania tego standardu na kapitały własne, współczynnik kapitałowy i przyszłe wyniki finansowe Banku, uważamy opisane powyżej ujawnienia wymagane przez MSR 8 za kluczową sprawę badania.</p> <p>Informacje na temat wpływu zastosowania MSSF 9 zostały opisane przez Bank w nocie 2.8.2 załączonego sprawozdania finansowego.</p>	<p>W zakresie utraty wartości aktywów finansowych nasze procedury obejmowały:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapoznanie się z metodyką Banku w zakresie identyfikacji i pomiaru utraty wartości oraz ocenę jej zgodności z MSSF 9, • analizę stosowanych przez Banku założeń w modelach kalkulacji utraty wartości, • zrozumienie kluczowych źródeł danych stosowanych w modelach utraty wartości, a także procedury wiarygodności w odniesieniu do kompletności i poprawności tych danych, • analizę określonych przez Bank przesłanek znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego oraz klasyfikacji do kategorii („koszyków”) ryzyka, • niezależną rekalkulację oczekiwanych strat na wybranej próbie ekspozycji. <p>Zapoznaliśmy się z ujawnieniami o charakterze jakościowym oraz ilościowym w załączonym sprawozdaniu finansowym Banku pod kątem ich zgodności z wymaganiami MSR 8, tj. czy uwzględniają znane lub wiarygodnie oszacowane przez Bank informacje potrzebne do oceny możliwego wpływu MSSF 9 na sprawozdania finansowe Banku za okresy rozpoczęte dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.</p> <p>Wnioski wynikające z powyższych procedur zostały opisane w części „Uzasadnienie opinii z zastrzeżeniem”.</p>
Odpisy z tytułu utraty wartości inwestycji w jednostki podporządkowane	
<p>Zgodnie z wymogami MSSF jednostki powinny corocznie dokonać analizy przesłanek utraty wartości aktywów, w tym udziałów w jednostkach podporządkowanych, a w przypadku ich zidentyfikowania, przeprowadzić test na utratę wartości tych aktywów.</p>	<p>W ramach procedur badania, w odniesieniu do utraty wartości inwestycji w jednostkach podporządkowanych oceniliśmy poprawność osądów Zarządu w obszarze wystąpienia przesłanek utraty wartości inwestycji w jednostki podporządkowane oraz poprawność szacunków wartości odzyskiwalnej.</p>

<p><i>Opis rodzaju ryzyka istotnego zniekształcenia (kluczowe sprawy badania)</i></p>	<p><i>Procedury biegłego rewidenta w odpowiedzi na zidentyfikowane ryzyko</i></p>
<p>Inwestycje w jednostki podporządkowane Banku na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiły 611,1 milionów złotych. Na powyższą kwotę składała się wartość brutto inwestycji w jednostki podporządkowane w wysokości 783,1 milionów złotych oraz odpisy z tytułu utraty wartości w wysokości 172,0 milionów złotych.</p> <p>Inwestycje w jednostki podporządkowane są wyceniane według ceny nabycia z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości, które są kalkulowane w oparciu o wartość odzyskiwalną tych inwestycji. Wartość odzyskiwalna odpowiada wartości godziwej pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży danej inwestycji lub wartości użytkowej tej inwestycji, zależnie od tego, która z nich jest wyższa.</p> <p>Ustalenie momentu rozpoznania odpisu z tytułu utraty wartości wymaga zastosowania istotnego osądu oraz istotnych i złożonych szacunków Zarządu Banku dotyczących między innymi identyfikacji i oceny obiektywnych przesłanek utraty wartości.</p> <p>Założenia przyjęte do testów na utratę wartości w odniesieniu do przewidywanych przyszłych przepływów pieniężnych oraz stopy dyskonta stanowią profesjonalny osąd Zarządu Banku i opierają się na szacunkach, a także dotyczą przyszłości w zakresie oczekiwanych przez Bank wyników finansowych, które są uzależnione od przyszłej sytuacji rynkowej.</p> <p>W związku z powyższym, wycenę odpisów z tytułu utraty wartości inwestycji w jednostki podporządkowane uważamy za kluczową sprawę badania.</p> <p>Informacje w zakresie metodyki wyceny odpisów z tytułu utraty wartości inwestycji w jednostki podporządkowane, a także związane z nimi kwestie osądu i szacunków zostały opisane w notach 2.5 oraz 2.7 załączonego sprawozdania</p>	<p>Przeanalizowaliśmy prognozy przyszłych wyników jednostek podporządkowanych oraz kluczowe założenia tych prognoz, w tym okresy realizacji przepływów oraz stopy dyskontowe. Sprawdziliśmy również poprawność arytmetyczną modeli zdyskontowanych przepływów pieniężnych wykorzystywanych przez Bank do określenia wartości odzyskiwalnej.</p> <p>Ponadto, oceniliśmy kompletność ujawnień, zgodnie z MSR 36 <i>Utrata wartości aktywów</i>, w załączonym sprawozdaniu finansowym w zakresie utraty wartości.</p> <p>Wnioski wynikające z powyższych procedur zostały opisane w części „Uzasadnienie opinii z zastrzeżeniem”.</p>

<i>Opis rodzaju ryzyka istotnego zniekształcenia (kluczowe sprawy badania)</i>	<i>Procedury biegłego rewidenta w odpowiedzi na zidentyfikowane ryzyko</i>
finansowego, natomiast szczegółowe informacje w zakresie inwestycji w jednostki podporządkowane oraz wartości odpisów z tytułu utraty wartości zostały opisane w notach 13 oraz 25 załączonego sprawozdania finansowego.	

Uzasadnienie opinii z zastrzeżeniem

1. Wycena zaangażowania kapitałowego Veni S.A.

Bank wykazał w sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2017 roku w pozycji inwestycje w jednostki podporządkowane akcje Veni S.A. w wysokości 75,1 milionów złotych. Na wartość tą składała się wartość brutto w wysokości 157,2 milionów złotych oraz odpis z tytułu utraty wartości w wysokości 82,1 milionów złotych.

Jak szerzej opisano w notce 25 do załączonego sprawozdania finansowego Bank otrzymał dwie wyceny akcji Veni S.A. na kwotę 70,7 milionów złotych oraz 72,1 milionów złotych sporządzone przez zewnętrznych wyceniających przy użyciu metod mieszanych polegających na uśrednieniu wartości oszacowanych metodą skorygowanych aktywów netto oraz zdyskontowanych przepływów pieniężnych.

W naszej ocenie właściwą metodą wyceny akcji w celu przeprowadzenia testu na utratę wartości inwestycji w jednostce podporządkowanej Veni S.A. jest metoda zdyskontowanych przepływów pieniężnych, a wyceny sporządzone metodą mieszaną nie spełniają wymagań Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 36 *Utrata wartości aktywów*. Wartości oszacowane metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych i wykorzystane w wycenach sporządzonych metodą mieszaną przez wyżej wspomnianych zewnętrznych wyceniających wyniosły odpowiednio 47,0 milionów złotych oraz 51,6 milionów złotych. Jednakże, ze względu na ryzyko realizacji założeń co do przyszłych przepływów pieniężnych nie jesteśmy w stanie ocenić, czy zwiększenie odpisu z tytułu utraty wartości inwestycji w akcje Veni S.A. do wskazanego powyżej poziomu wartości oszacowanej przez zewnętrzne podmioty wyceniające metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych jest wystarczające. Nie byliśmy w stanie uzyskać wystarczających i odpowiednich dowodów badania potwierdzających wartość bilansową inwestycji w jednostkę podporządkowaną Veni S.A. na dzień 31 grudnia 2017 roku i ustalić, jaki jest wpływ tej korekty na zysk (stratę) netto za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku oraz kapitał własny na dzień 31 grudnia 2017 roku.

2. Inwestycja w jednostki uczestnictwa Specjalistycznego Funduszu Inwestycyjnego Otwartego Agro Kapitał na Rozwój

Bank ujął w sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2017 roku w pozycji aktywa finansowe dostępne do sprzedaży jednostki uczestnictwa Specjalistycznego Funduszu Inwestycyjnego Otwartego Agro Kapitał na Rozwój („Fundusz Agro”) zarządzanego przez Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych AGRO S.A. w wartości 183,9 milionów złotych. Jednostki uczestnictwa posiadane przez Bank stanowią 66,2% jednostek uczestnictwa wyemitowanych przez Fundusz Agro na dzień 31 grudnia 2017 roku, jednakże Fundusz Agro nie jest kontrolowany przez Bank. W skład lokat Funduszu Agro na dzień 31 grudnia 2017 roku wchodziły między innymi akcje i dłużne papiery wartościowe nienotowane na aktywnym rynku, udziały w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, wiarytelności i weksle charakteryzujące się niską płynnością. Bank posiada ograniczone informacje na temat lokat Funduszu Agro. Nie byliśmy w stanie uzyskać wystarczających i odpowiednich dowodów badania potwierdzających wartość bilansową tej inwestycji oraz ustalić jaki jest wpływ ewentualnej korekty na wycenę wykazaną w pozostałych całkowitych dochodach za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku oraz kapitały własne Banku na dzień 31 grudnia 2017 roku.

W ramach lokat Funduszu Agro na dzień 31 grudnia 2017 roku zidentyfikowano m.in. spółki komandytowo-akcyjne będące akcjonariuszami Banku o łącznym udziale w kapitale akcyjnym Banku wynoszącym 10,6%. W naszej opinii, zgodnie z art. 36 ust. 1 lit f) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, Bank powinien dokonać odliczenia od pozycji kapitału podstawowego Tier 1 posiadane przez Bank pośrednie udziały kapitałowe w instrumentach własnych w kapitale podstawowym Tier 1. Bank nie dokonał ww. odliczenia, którego nominalna wartość na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosła 30,3 milionów złotych.

3. Inwestycja w certyfikaty inwestycyjne Uzdrowiska Polskie Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Aktywów Niepublicznych

Bank ujął w sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2017 roku w pozycji inwestycje w jednostki podporządkowane certyfikaty inwestycyjne Uzdrowiska Polskie Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Aktywów Niepublicznych („Fundusz UP”) zarządzanego przez BPS Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. („Towarzystwo”) w wartości 203,5 milionów złotych. W składnikach lokat Funduszu UP na dzień 31 grudnia 2017 roku znajdowały się m.in. akcje Zakładu Leczniczego „Uzdrowisko Nałęczów” („ZLUN”) o wartości 82,6 milionów złotych, co wskazuje na istotny wzrost w stosunku do dnia 31 grudnia 2016 roku w wysokości 19,7 milionów złotych, co stanowi 9,6% aktywów Funduszu UP na dzień 31 grudnia 2017 roku. W związku ze wzrostem wartości akcji ZLUN, Bank w 2017 roku dokonał odwrócenia odpisu z tytułu utraty wartości na inwestycję w certyfikaty inwestycyjne Funduszu UP w kwocie 18,4 milionów złotych. Naszym zdaniem, założenia przyjęte na potrzeby ustalenia wartości inwestycji w akcje ZLUN w zakresie m.in. wysokości stopy dyskontowej oraz wysokości prognozowanych przepływów pieniężnych, nie są uzasadnione, a tym samym w naszej opinii nie jest uzasadnione odwrócenie odpisu z tytułu utraty wartości na certyfikaty inwestycyjne Funduszu UP dokonane przez Bank. Mając na uwadze poszczególne założenia zawarte w wycenie rzeczoznawcy oraz wprowadzone korekty przez Zarząd Towarzystwa, jak również wielość oraz współzależności pomiędzy poszczególnymi założeniami, a także wagę wartości rezydualnej w wycenie,

nie byliśmy w stanie wiarygodnie określić wielkości koniecznej korekty oraz jej wpływu na zysk (stratę) netto za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku oraz kapitały własne Banku na dzień 31 grudnia 2017 roku.

4. Ujawnienie dotyczące wpływu wdrożenia MSSF 9

Bank ujawnił w nocie 2.8.2 do załączonego sprawozdania finansowego szacunkowy wpływ wynikający z zastosowania MSSF 9 na dzień 1 stycznia 2018 roku. W toku analizy ujawnienia wpływu MSSF 9 w załączonym sprawozdaniu finansowym Banku zidentyfikowaliśmy, że Bank nie dostosował w pełni metodologii kalkulacji odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek do wymagań nowego standardu w szczególności nie uwzględnił czynników makroekonomicznych w oszacowaniu parametrów ryzyka kredytowego oraz informacji o historycznych spłatach innych niż z zabezpieczeń, a także nie dokonał analizy nieefektywności realizacji zabezpieczeń.

W związku z powyższym, nie byliśmy w stanie uzyskać wystarczających i odpowiednich dowodów badania odnośnie szacunkowego wpływu zastosowania MSSF 9 na dzień 1 stycznia 2018 roku ujawnionego w załączonym sprawozdaniu finansowym.

Opinia z zastrzeżeniem

Naszym zdaniem, z wyjątkiem skutków oraz ewentualnych skutków spraw opisanych w „Uzasadnieniu opinii z zastrzeżeniem”, załączone sprawozdanie finansowe:

- przedstawia rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej Banku na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz jego wyniku finansowego za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2017 roku do dnia 31 grudnia 2017 roku, zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej i przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości,
- zostało sporządzone na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych, zgodnie z przepisami rozdziału 2 ustawy o rachunkowości,
- jest zgodne co do formy i treści z obowiązującymi Bank przepisami prawa i statutem Banku.

Sprawozdanie na temat innych wymogów prawa i regulacji

Opinia na temat sprawozdania Zarządu z działalności

Nasza opinia o sprawozdaniu finansowym nie obejmuje sprawozdania Zarządu z działalności Banku. Za sporządzenie sprawozdania Zarządu z działalności Banku zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa jest odpowiedzialny Zarząd Banku. Ponadto, Zarząd Banku oraz członkowie Rady Nadzorczej Banku są zobowiązani do zapewnienia, aby sprawozdanie Zarządu z działalności Banku spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Naszym obowiązkiem zgodnie z wymogami ustawy o biegłych rewidentach było wydanie opinii, czy sprawozdanie Zarządu z działalności Banku, za wyjątkiem treści rozdziału „Informacje niefinansowe”, zostało sporządzone zgodnie z przepisami prawa oraz, że jest ono zgodne z informacjami zawartymi w załączonym sprawozdaniu finansowym.

Naszym obowiązkiem było także złożenie oświadczenia, czy w świetle naszej wiedzy o Banku i jego otoczeniu uzyskanej podczas badania załączonego sprawozdania finansowego stwierdziliśmy w sprawozdaniu Zarządu z działalności Banku istotne zniekształcenia oraz wskazanie, na czym polega każde takie istotne zniekształcenie. Ponadto, zgodnie z wymogami art. 111a ust. 3 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe („Prawo bankowe”) naszym obowiązkiem było zbadanie informacji zawartych w sprawozdaniu Zarządu z działalności Banku w zakresie określonym w art. 111a ust. 1-2 Prawa bankowego.

Naszym zdaniem sprawozdanie Zarządu z działalności Banku zostało sporządzone zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami i jest zgodne z informacjami zawartymi w załączonym sprawozdaniu finansowym. Ponadto, oświadczamy, iż w świetle wiedzy o Banku i jego otoczeniu uzyskanej podczas badania załączonego sprawozdania finansowego, nie stwierdziliśmy w sprawozdaniu Zarządu z działalności Banku istotnych zniekształceń, z wyjątkiem skutków oraz ewentualnych skutków spraw opisanych w „Uzasadnieniu opinii z zastrzeżeniem”.

Informacja o sporządzeniu oświadczenia na temat informacji niefinansowych

Zgodnie z wymogami ustawy o biegłych rewidentach informujemy, że Bank sporządził oświadczenie na temat informacji niefinansowych, o którym mowa w art. 49b ust. 1 ustawy o rachunkowości jako wyodrębnioną część sprawozdania Zarządu z działalności Banku.

Nie wykonaliśmy żadnych prac atestacyjnych dotyczących oświadczenia na temat informacji niefinansowych i nie wyrażamy jakiegokolwiek zapewnienia na jego temat.

Inne informacje, w tym o wypełnieniu obowiązków wynikających z przepisów prawa

Banki są obowiązane przestrzegać wymogów ostrożnościowych zawartych w przepisach Prawa bankowego, uchwałach Zarządu Narodowego Banku Polskiego, uchwałach Komisji Nadzoru Finansowego, zaleceniach Komisji Nadzoru Finansowego oraz Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (CRR) i wydanych na podstawie tego rozporządzenia rozporządzeń Komisji (UE) dotyczących:

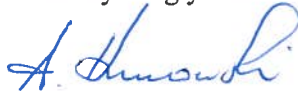
- koncentracji ryzyka kredytowego,
- koncentracji udziałów kapitałowych,
- kwalifikacji kredytów oraz udzielonych gwarancji i poręczeń do grup ryzyka i tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków,
- płynności,
- wysokości rezerwy obowiązkowej,
- adekwatności kapitałowej.

Za przestrzeganie obowiązujących regulacji ostrożnościowych, w tym w szczególności, że Bank prawidłowo ustalił współczynniki kapitałowe jest odpowiedzialny Zarząd Banku. Naszym zadaniem było, w oparciu o przeprowadzone badanie, przedstawienie informacji czy Bank przestrzegał powyższych regulacji ostrożnościowych. Naszym celem nie było wyrażenie opinii na temat przestrzegania tych regulacji.

W ramach badania załączonego sprawozdania finansowego wykonaliśmy procedury w odniesieniu do współczynników wypłacalności i, z wyjątkiem skutków i ewentualnych skutków spraw opisanych w „Uzasadnieniu opinii z zastrzeżeniem”, nie zidentyfikowaliśmy istotnych nieprawidłowości w wyliczeniu tych wskaźników mających wpływ na sprawozdanie finansowe jako całość. W związku z tym informujemy, że Zarząd Banku, z wyjątkiem skutków i ewentualnych skutków spraw opisanych w „Uzasadnieniu opinii z zastrzeżeniem”, prawidłowo ustalił współczynniki kapitałowe zgodnie z przepisami opisanymi powyżej.

Warszawa, dnia 28 maja 2018 roku

Kluczowy Biegły Rewident

Arkadiusz Krasowski
Biegły Rewident
nr w rejestrze: 10018

Ernst & Young Audyt Polska
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
spółka komandytowa
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa

działający w imieniu:

Ernst & Young Audyt Polska
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k.
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa
nr na liście firm audytorskich: 130